

מאמר אם בחוקותי תלכו – ה'תשמ"א

מאת
כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא לאור לש"פ בהר"ב בחוקותי, מבה"ח סיון, ה'תשפ"ה

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

שנת השבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הילדה חנה שתחי'

ליום הולדתה כ"ז ניסן ה'תשפ"ה

נדפס על ידי ולזכות הורי'

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת שיינא שיחיו שווארץ

ולזכות זקני'

הרה"ת ר' משה וזוגתו מרת שפרה חוה שיחיו שווארץ

הרה"ת ר' חיים שאול וזוגתו מרת בלומא גיטל שיחיו ברוק

מרת שירה שתחי' שווארץ

הרה"ת ר' דוד נח וזוגתו מרת פערל קריינדל שיחיו שפירא

הרה"ח ר' משה לוי וזוגתו מרת טובא ברכה שיחיו רובינשטיין

ש"פ בחוקותי, מחרת ל"ג בעומר, ה'תשמ"א רעג

וענין זה נוגע גם לכל אחד מישראל, שהרי אע"פ שמי ידמה ומי ישוה לרשב"י, הרי ידוע⁷⁴ שרשב"י הי' ניצוץ משה רבינו, ולכן הנה כשם שמבואר⁷⁵ בנוגע למשה רבינו שיש ניצוץ משה בכאו"א מישראל, שפועל אצלו כו' עד לקיום המצוות בפועל, כמ"ש⁷⁶ ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו', הנה עד"ז יש גם ניצוץ רשב"י בכאו"א מישראל כו'. וכמובן גם מזה שרשב"י אמר⁷⁷ יכולני לפטור את העולם כולו מן הדין, והיינו לפי שנמצא ופועל בכל העולם כולו, גם במקום שצריך לפטור ממדת הדין כו'. ומזה מובן ההוראה מל"ג בעומר, שיש לעסוק בפנימיות התורה וכו'.

וע"י העבודה הנ"ל באים לקיום היעוד אם בחוקותי תלכו גו' ואולך אתכם קוממיות, בקומה זקופה⁷⁷, וביד רמה⁷⁸, עוד בזמן הגלות⁷⁹, ועד שכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות⁸⁰, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

©

Published and Copyright 2025 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5785 • 2025

Printed in the United States of America

74 (ראה זהר הרקיע לוח"א טו, א. סידור) שם.
77 תו"כ ופרש"י עה"פ.
78 בשלח יד, ח.
79 חסר קצת (המור"ל).
80 מיכה ז, טו.
75 תניא רפמ"ב.
76 עקב י, יב.

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610
נדפס בדפוס
CH Print & Ship
478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203
(718) 771-5000

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

בני עלי' והם מועטין כו', אם שנים הן אני ובני הן⁶⁴, ועד חד הוא אנא הוא⁶⁵ [כמבואר במ"א⁶⁶ שחילוקי האופנים במספר בני העלי' הוא לפי שיש כמה דרגות בבני עלי', והדרגה הכי נעלית היא אם חד הוא אנא הוא]. וכדי שיומשך גם מבחי' רשב"י כפי שהוא מרומם ומנושא לעצמו, הרי זה ע"י ענין השבחים, וכמבואר בתו"א בהוספות לפ' ויחי⁶⁷ שזהו ע"ד ענין השם שממשיך את העצם, דאף שעיקר השם הוא בשביל הזולת [שהרי אף שהשם מחבר את הנשמה והגוף, מ"מ עיקר ידיעת השם היא בשביל הזולת שיקרא אותו בשמו], מ"מ השם מעורר את עצם הנפש. וכמו שרואים באדם שמתעלף, שגם כשרפואה אינה יכולה לעוררו, הנה עי"ז שקורין אותו בשמו ה"ה מתעורר מהתעלפותו⁶⁸, והיינו, שאף שענין הרפואה (ורפא ירפא⁶⁹) הוא למעלה מאכילה, שהרי מרפא אותו ממחלתו, מ"מ, ענין השם הוא למעלה יותר, בבחי' רפאני ה' וארפא⁷⁰, שהו"ע המשכת העצמות. וענין זה פעלו החבריא דרשב"י, שנוסף לכך שהיו ממוצעים שעל ידם תומשך פנימיות התורה לכל ישראל מבחי' רב שברשב"י, הנה ע"י השבחים המשיכו גם מפנימיותו, מבחי' מלך שבו. ויש לומר, שענין זה קשור עם המבואר במאמר הזהר"י תלת קשרין מתקשראן דא בדא, ישראל באורייתא ואורייתא בקוב"ה, וכולהו סתים וגליא, שנוסף להפירוש שמגליא דאורייתא באים לסתים דאורייתא, ומסתים דאורייתא לגליא דקוב"ה, ואח"כ לסתים דקוב"ה, וכפשטות סדר לימוד התורה, שתחלה לומדים נגלה ואח"כ פנימיות כו', ישנו גם הפירוש שע"י סתים דאורייתא מתקשר הסתים שבישראל עם הסתים דקוב"ה כו'.

ה) והנה הגם שגילוי פנימיות התורה ע"י רשב"י הוא בכל השנה, מ"מ עיקרו הוא בל"ג בעומר, שאז אמר⁷² בחד קטירא אתקטרנא בי' כו', וכמבואר בסידור שער הל"ג בעומר⁷³ ובאגה"ק סי' ז"ך וכ"ח, שביום ההסתלקות נמשכים כל עניניו בגלוי, ופועל ישועות בקרב הארץ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ בהר"ב בחוקותי, מבה"ח סיון הבעל"ט, הננו מוציאים לאור (בהוצאה חדשה ומתוקנת) מאמר ד"ה אם בחוקותי תלכו גו', שנאמר בהתוועדות ש"פ בחוקותי, מחרת ל"ג בעומר ה'תשמ"א — הנחה בלתי מוגה.

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

לפני לג בעומר, ה'תשפ"ה
שבעים וחמש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע
ברוקלין, נ.י.

(64) סוכה מה, ב.
(65) ב"ר פל"ה, ב. וראה זח"א רנה, [ג. וש"נ].
(66) זהר חדש וירא (כו, ריש ע"ג).
(67) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1235 ואילך.
(68) ד"ה ונתתי שלום בארץ תש"ל (סה"מ תש"ל ע' רפד). שיחת ש"פ נשא תשמ"ב (התוועדות ח"ג ע' 1639 ואילך).
(69) משפטים כא, יט.
(70) ירמ' יז, יד.
(71) ח"ג עג, א. וראה לקו"ת ויקרא ה, ג. נצבים מו, א. אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"צ ח"ג ס"ע תקלג ואילך.
(72) זהר שם רפח, א.
(73) דש, סע"ב ואילך [תמו, א].

מפסולת גורן ופסולת יקב⁵², היינו, שמענינים תחתונים עושים דירה לו ית', ועד"ז בנוגע ללולב שהוא הגבוה שבד' המינים⁵³, שענינם המשכת האחדות בעולם (כמבואר במ"א⁵⁴). ועפ"ז יובן גם מה שאמר אבא בנימין על תפילתי שתהא סמוכה למטתי⁵⁵, וכמבואר בלקו"ת פ' ברכה⁵⁶, שזהו מצד מעלת התפלה על התורה כו'. והרי ענין זה שייך לא רק ליחידי סגולה כאבא בנימין, אלא כמובן מלקו"ת שזה שייך לעבודת כאו"א, וכפסק השו"ע⁵⁷ שסדר העבודה דכל אחד מישראל הוא שתחלה הולך לביהכנ"ס, ומביהכנ"ס לביהמ"ד, שנאמר⁵⁸ ילכו מחיל אל חיל, ואח"כ הנהג בהם מנהג דרך ארץ⁵⁹, אלא שאבא בנימין הי' מתפלל על זה כו'.

אך בכללות נכללת מעלת התפלה במעלת התורה, כי חיי שעה נכללים בחיי עולם, ובלשון חז"ל⁶⁰ יש בכלל מאתיים מנה (שזהו גם הטעם שרשב"י וחבריו שתורתם אומנתם אין מפסיקין לתפלה⁶¹, לפי שבכלל מאתיים מנה). וזהו ענין ירידת גשמים שפעל רשב"י (לא מצד ענין התפלה מלמטלמ"ע, מצד התחתון, אלא) ע"י ענין התורה, שדיבר בענין יחוד זו"ן שלמעלה, שהוא שרש ענין הגשמים למטה, ועי"ז המשיך ירידת גשמים. והיינו, שרשב"י המשיך ע"י תורה מה שממשיכים בדרך כלל ע"י תפלה.

ד) אמנם ע"י ענין השבחים ששבחו החבריא לרשב"י המשיכו מבחי' שלמעלה גם מהתורה. ויובן זה בהקדים שיש ברשב"י ב' ענינים, בחי' רב ובחי' מלך. וע"ד המבואר בסהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך⁶¹ בנוגע למשיח, שיש בו בחי' רב ובחי' מלך, בחי' רב, שמשיח ילמד תורה את העם כולו⁶², כמו רב לתלמידים, היינו שהוא בערך העם, ובחי' מלך, כמ"ש⁶³ ועבדי דוד מלך עליהם, שמלך בכלל, ובפרט מלכא משיחא, הוא מרומם וגבוה מכל העם. ועד"ז ברשב"י, שיש בו בחי' רב, שזהו מה שהשפיע תורה לחבריא שלו ועל ידם לכל ישראל, ויש בו גם ע"ד בחי' מלך, שזהו מה שהי' מרומם ומנושא לעצמו, וכמו שאמר ראיתי

תוכן המאמר

והתהלכתי בתוכם – ב' מיני הילוך, מלמעלה למטה, ומלמטה למעלה. ועי"ז ואולך אתכם קוממיות, שגם בעבודת האדם ישנם ב' מיני הילוך הנ"ל, שעל ידם באים לגילוי בחי' קוממיות לעתיד לבוא. ב' מיני ההילוך בעבודת האדם: תורה – מלמעלה למטה, חיי עולם, ותפלה – מלמטה למעלה, חיי שעה. וזהו החילוק בין חוני המעגל שפעל ירידת הגשמים ע"י התפלה, לרשב"י שפעל זאת ע"י אמירת דברי תורה, כיון שחיי עולם כוללים גם חיי שעה (אף שיש גם מעלה בתפלה (ק"ש – הוי' אחד) לגבי תורה, שע"ז נעשה המשכת אלקות בעולם, דירה בתחתונים, שלכן הפסיק גם רשב"י לעשיית סוכה ולולב).

ולמעלה מזה – פעולת החבריא עי"ז ששיבחו את רשב"י, בדוגמת מעלת השם שממשיך את העצם, שע"ז פעלו שיומשך מרשב"י לא רק מבחי' רב, אלא גם מבחי' מלך.

— • —

57) לאדה"ז — או"ח סקנ"ה קנו.

58) תהלים פד, ח.

59) שם לה, ב.

60) ב"ק עד, א. ב"ב מא, ב.

61) דרמ"צ קי, ב ואילך.

62) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב.

לקו"ת צו יז, ב. שער האמונה פנ"ו ואילך.

63) יחזקאל לז, כד.

52) ראה סוכה יב, א.

53) ראה שם לז, ב. שו"ע אדה"ז או"ח

סו"ס תרנא.

54) ראה סידור (עם דא"ח) רסא, ג ואילך.

רסד, ד ואילך [שפא, ג ואילך. שפז, א ואילך].

המשך וככה תרל"ז פפ"ז (סה"מ תרל"ז ח"ב

ס"ע תריג ואילך). ובכ"מ.

55) ברכות ה, ב.

56) צו, ב.

המשכה מלמעלה, וכמבואר³⁶ בפירוש הפסוק³⁷ ואתה מרום לעולם הוי', שמה שנמשך לעולם (חיי עולם) הוא מבחי' מרום, רוממות עצמותו א"ס ב"ה. משא"כ התפלה היא בבחי' חיי שעה, לפי שענינה העלאה מלמטלמ"ע.

והנה יש גם מעלה בתפלה על ענין התורה, כמובן מזה שגם רשב"י וחבריו לא היו פטורים מן הק"ש³⁸, והרי ק"ש היא נקודת ענין התפלה³⁹. והענין הוא, דהנה, הפסוק הראשון דק"ש הוא שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד⁴⁰, וידוע הפירוש דאחד⁴¹, שהקב"ה הוא אלופו של עולם (א'), בז' רקיעים וארץ (ח'), ובד' רוחות העולם (ד'), והיינו⁴², שאין זה בחי' יחיד שאין זולתו כו', כי אם בחי' אחד, היינו שיש מציאות של עולם (ח' וד'), אלא שעי' שמע ישראל, שמיעה לשון הבנה והתבוננות, וגם לשון אסיפה וקיבוץ (כמו וישמע⁴³ שאול את העם)⁴⁴, ממשיכים מבחי' ה' אלקינו ה' שיומשך אלופו של עולם בז' רקיעים וארץ ובד' רוחות העולם. וזוהי המעלה שבתפלה (ק"ש) על תורה, שתהי' המשכת אלקות גם בעולם מלשון העלם והסתר⁴⁵, שעיי' נשלמת תכלית הכוונה לעשות לו ית' דירה בתחתונים⁴⁶, שבשביל זה הוא כל ענין ירידת הנשמה למטה, אני נבראתי לשמש את קוני⁴⁷, ויתירה מזה, אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני⁴⁸, כי האדם מצ"ע נוח לו שלא נברא⁴⁹, וא"כ למה היתה הירידה כו', אלא שהירידה היא צורך עלי', לשמש את קוני, עד שהרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה⁵⁰, שעיי' נעשה העולם דירה לו ית'. וזהו גם מ"ש בירושלמי (שבת בתחלתו⁵¹) וכי לא הפסיק רשב"י לעשות סוכה ולעשות לולב, לפי שעיקר הכוונה היא לעשות לו ית' דירה בתחתונים. ולהעיר שבירושלמי נקט סוכה ולולב דוקא, כי בסוכה עושים את הסכך

בס"ד. ש"פ בחוקותי, מחרת ל"ג בעומר, ה'תשמ"א

(הנחה בלתי מוגה)

אם בחוקותי תלכו¹, ואיתא בגמרא² (הובא בדרושי רבותינו נשיאנו עה"פ³), אין אם אלא לשון תחנונים, כלומר שהקב"ה מבקש ומתחנן ונותן כח לכאו"א מישראל שבחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, הו' עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים (כדאיתא בתו"כ, הובא בפירש"י). וממשיך בכתוב, ונתתי גשמיכם בעתם גו', היינו, שהעמל בתורה ממשיך ענין הגשמים, שכולל את כל הברכות בענינים גשמיים, כמובן מפירוש הרמב"ן עה"פ. ויש לקשר זה עם ענין ל"ג בעומר, ע"פ המבואר בדרושי ל"ג בעומר⁴ בסיפור הזהר⁵ זימנא חדא הוי צריכא עלמא למטרא, אתו לקמי' דר"ש ר' ייסא ור' חזקי' ושאר חבריא, וע"י שדרש להם בפסוק⁶ הנה מה טוב ומה נעים גו' (שהו"ע יחוד זו"נ, וזהו גם ענין ונתתי גשמיכם בעתם, ונתתי מטר ארצכם⁷), ואמר להם דהא יומא אסתכלנא דיתהדר כולא למשרי אנפין באנפין, וסיים המאמר⁸ תנא בי"ג מכילין אתקשר קשרא דמהימנותא לאשכחן ברכאן לתתא כו', והחבריא אמרו ג"כ ד"ת, ובעסק תורתם שבחו מאד את רשב"י, וע"י כל זה ירד מטר. וצריך להבין, מהו הענין ששבחו החבריא את רשב"י בשבחים נפלאים⁹, כמו שאמרו שר' יהודה הוי קארי לי' שבת¹⁰ [וכיון שכל ת"ח נקרא שבת¹¹, מובן, שכוונת ר' יהודה בקראו לר"ש שבת היינו שהוא בבחי' שבת שבתון], וגם אמרו¹² מאן פני האדון ה' דא רשב"י. וגם צריך להבין הענין שרשב"י פעל ירידת המטר ע"י אמירת תורה, הלא על המטר מצינו כמה תפלות ובקשות (שהיו מוסיפים

(36) ראה אוה"ת ואתחנן ע' עג. מאמרי
הצ"צ (הנחות) בא ע' רפז ואילך.
(37) תהלים צב, ט.
(38) שם יא, א. שו"ע או"ח סק"ו ס"ב.
שו"ע אדה"ז שם ס"ד.
(39) ראה סידור שם יט, א. שם, ג' ל, ד.
לא, ריש ע"ד].
(40) ואתחנן ו, ד.
(41) סמ"ק הובא בב"י או"ח סס"א. שו"ע
וראדה"ז שם סעיף ו. לקו"ת תזריע כג, ג.
(42) ראה תו"א וורא נה, ב. אמרי בינה
שער הק"ש פ"ח ואילך. סהמ"צ להצ"צ קכד,
א. לקו"ש חיי"א ע' 11.
(43) שמואל"א טו, ד.
(44) ראה לקו"ת ואתחנן יא, ב. סה"מ
תר"ם ח"ב ע' תצו.
(45) לקו"ת שלח לו, ד. ביאורו להצ"צ
ח"א ע' שנה.
(46) ראה תנחומא פרשתנו ג. נשא טז, ב"ר
ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.
(47) משנה וברייתא — קדושין פב, א.
(48) כ"ה גירסת הש"ס כת"י (אוסף כתבי-
היד של התלמוד בבלי, ירושלים תשל"ד)
במשנה וברייתא הנ"ל. וכן הובא במלאכת
שלמה למשנה שם. וראה יל"ש ירמי' רמז רעו.
(49) עירובין יג, ב.
(50) קהלת ז, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו.
(51) פ"א סוף ה"ב.

(1) ריש פרשתנו.
(2) ע"ז ה, א.
(3) לקו"ת פרשתנו מה, א. אוה"ת שם ח"ג
תתקכא.
(4) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן אתהלך
לאזניא ע' רי. אוה"ת ויקרא ע' רנד. סה"מ
תרכ"ז ע' רצא ואילך.
(5) ח"ג נט, ב.
(6) תהלים קלג, א.
(7) עקב יא, יד.
(8) זהר שם סב, א.
(9) ראה גם המשך והחרים תרל"א (סה"מ
תרל"א ח"א ע' שיח ואילך).
(10) זהר שם קמד, ב.
(11) זהר שם כט, א. וראה לקו"ש ח"א ע'
40.
(12) זח"ב לח, א. וראה מאמרי אדמו"ר
הזקן תקס"ד ע' קו. אוה"ת יחי שנט, א.

שש ברכות כו'¹³), והיו גוזרים י"ג תעניות¹⁴ (ע"ד י"ג המכילין הנ"ל), ועד שהי' מעשה רב בחוני המעגל¹⁵ וכיו"ב שפעלו ירידת גשמים ע"י תפלה וכו', ואילו רשב"י פעל זה ע"י אומרו ד"ת מענין יחוד זו"נ כו'.

(ב) **ויובן** בהקדם מ"ש בהמשך הפרשה¹⁶ והתהלכתי בתוכם, ומבואר בזה¹⁷ שהם ב' מיני הילוך, מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. וכשם שלמעלה יש ב' מיני הילוך, הנה עד"ז הוא גם בעבודת האדם, שהרי צדיקים (עמך כולם צדיקים¹⁸) דומים לבוראם¹⁹, ויתירה מזה, שהענינים שלמעלה הם ע"י עבודת האדם, כתורת הה"מ²⁰ על מאמר המשנה²¹ דע מה למעלה ממך, שכל הענינים שלמעלה הם ממך, מהאדם למטה. וכיון שאמרו רז"ל²² במדה שאדם מודד בה מודדין לו, מובן, שההמשכה והאור מלמעלה הם לפי אופן הכנת הכלי ע"י העבודה למטה, והיינו, שאף שההמשכה מלמעלה היא למעלה ממדוה"ג, וגם העבודה מלמטה היא למעלה ממדוה"ג, מ"מ, ההמשכה היא באותו קו של העבודה כו'. ומזה מובן שגם בעבודת האדם יש ב' אופני הילוך הנ"ל. וזהו גם מ"ש זאת התורה אדם²³, שהתורה נמשלה לאדם, וכשם שבאדם יש דם שהוא בבחי' רצוא ושוב²⁴, מטי ולא מטי, עד"ז בתורה, היינו בכללות עבודת האדם, יש ב' מיני הילוך הנ"ל. וזהו גם מ"ש בהמשך הכתוב בפרשה²⁵ ואולך אתכם קוממיות, ואמרו רז"ל בגמרא סנהדרין²⁶ ר' מאיר אומר מאתיים אמה, כשתי קומות של אדם הראשון, ר' יהודה אומר מאה אמה, כנגד היכל וכתליו, שנאמר²⁷ אשר בנינו גו' תבנית היכל, ונתבאר בזה²⁸ שגם לדעת ר"י הפי' דקוממיות הוא שתי קומות, אלא ששניהם נכללים במאה אמה, והיינו שביהמ"ק השלישי (תבנית היכל)

(13) משנה תענית טו, א. רמב"ם הל' תעניות פ"ג ה"ז. פ"ד ה"ז ואילך. טושו"ע אר"ח סתקע"ה.
(14) משנה שם יב, ב. רמב"ם שם פ"ג ה"ב ואילך. טושו"ע שם.
(15) גמרא שם כג, א.
(16) פרשתנו שם, יב.
(17) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן הנחות הר"פ ע' קנז ואילך. תקס"ט ע' קמד ואילך. אמרי בינה שער הק"ש פפ"ז ואילך. אוה"ת פרשתנו שם ע' תרמ ואילך.
(18) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.
(19) במדב"ר פ"י, ה.
(20) לקוטי אמרים סקצ"ח. אור תורה סת"פ.
(21) אבות פ"ב מ"א.
(22) סוטה ח, ב.
(23) חקת יט, יד. וראה זח"ג כט, ב. ת"ז תכ"א (סג, א).
(24) ראה תו"א ויקהל צ, א. לקו"ת שה"ש לג, ד.
(25) פרשתנו שם, יג.
(26) ק, א. ב"ב עה, א.
(27) תהלים קמד, יב.
(28) ראה לקו"ש ח"ז ע' 198 ואילך.

יהי' בבחי' קוממיות, שתי קומות, שהם ב' מיני הילוך. וע"פ מ"ש הרמב"ם בפירוש המשניות²⁹ שהתועלת שיש בסיפור מדות ביהמ"ק השני במס' מדות היא כי כשיבנה ב"ב יש לשמור ולעשות התבנית ההוא, שמזה מובן, שבנין ביהמ"ק השלישי קשור עם העבודה עתה, ובלשון התניא³⁰, שכל תכלית השלימות של ימות המשיח כו' תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, נמצא, שגילויי בחי' קוממיות לעת"ל הוא ע"י העבודה עתה בב' אופני ההילוך הנ"ל.

והענין בזה, שב' אופני ההילוך בעבודת האדם הם תפלה ותורה, שההפרש ביניהם הוא, שהתפלה היא מלמטה למעלה, כמ"ש³¹ סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והתורה היא מלמעלה למטה, וכמו שאומרים בהקדמה ללימוד התורה ונתן לנו את תורתו, תורה שלו, תורתו של הקב"ה, וכמ"ש³² מן השמים השמיעך את קולו גו'.

ובזה יובן ההפרש בין רשב"י לחוני המעגל, שחוני המעגל פעל ירידת הגשמים ע"י התפלה, ורשב"י ע"י אמירת ד"ת, כי, ענין התפלה הוא מלמטה למעלה, והיינו שהוא קשור עם המטה, בירא עמיקתא³³, ומשם עולה עד שמגיע השמימה, וכיון שהעבודה היא מלמטה למעלה, לכן יש צורך ב"ג תעניות כו', וכיון שהעבודה מלמטה למעלה היא מן הקל אל הכבד כו', לכן גם התעניות הן מן הקל אל הכבד, שג' הראשונים היו מתענים רק בימים ולא בלילות, ובעשרה תעניות האחרונים היו מתענים גם בלילות, ולאחרי כל זה לא נפעל ענין ירידת גשמים מיד כראוי אלא לאחר ההשתדלות כו'. משא"כ רשב"י פעל ירידת הגשמים ע"י התורה שענינה מלמעלה למטה, ולכן ירדו הגשמים מיד כראוי כו'.

(ג) **ולהבין** כל זה בפרטיות יותר, יש להוסיף בביאור החילוק בין תורה לתפלה, שיש בזה מה שאין בזה. דהנה ידוע³⁴ שתורה היא בחי' חיי עולם, ותפלה היא בחי' חיי שעה³⁵, והיינו, שתורה היא בחי' חיי עולם, א' לעבעדיקע וועלט, וגם לשון נצחיות, לפי שהתורה ענינה

(29) בהקדמה. הובא ונתבאר בתו"ט
(30) רפ"ז.
(31) ויצא כח, יב. וראה זהר ח"א רסו, ריש ע"ב. ח"ג שו, ריש ע"ב. תקו"ז תמ"ה ואילך.
(32) ואתחנן ד, לו.
(33) לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.
(34) ראה גם סידור (עם דא"ח) עה, א [קכ], סע"ב ואילך]. אוה"ת שבת שובה ע' א'תקמז ואילך.
(35) שבת י, א.
(פג, א).